

tolické církvi. Na podkladě biblické analýzy autor prezentoval dohodu obou církví o vzájemném uznání křtu, jako jeden z vrcholů ekumenického hnutí v ČR.

Třetí příspěvek přednesl ThDr. Michal Kučera na téma Historie nekatolických teologických fakult u nás. Autor z Husitské teologické fakulty UK poukázal na podobnost v dějinách fakult s dějinami Masarykovy univerzity v Brně.

Čtvrtý příspěvek přednesla Doc. JUDr. Milana Hrušáková na téma Církevní sňatek a věnovala se v něm změnám z pohledu novely zákona o rodině.

Pátý příspěvek přednesl JUDr. Václav Novotný, předseda senátu Vrchního soudu v Olomouci na téma správní soudnictví. Následoval šestý příspěvek v pořadí konference od JUDr. Petra Kobylky z Okresního soudu v Prostějově na téma Nezávislost soudů a soudců. Oba příspěvky vyvolaly diskusi zejména na téma institucionálních aspektů reformy soudnictví.

Závěrečný příspěvek na konferenci přednesl Mgr. Filip Křepelka z Katedry mezinárodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity na téma Zřízení Českobratrské církve Evangelické a věnoval se v něm deskripci tématu a jeho komparaci s analogickými institucemi.

Čtvrtý ročník konference Církev a stát byl významnou právní událostí v církevněprávní, konfesněprávní i širší společenské rovině. Byl příznivě přijat vystupujícími i širší veřejností.

Mezi více než třema desítkami účastníků nechyběl ani generální vikář Brněnské diecéze Římskokatolické církve Mons. otec Jiří Mikulášek a celá plejáda významných představitelů právní vědy, akademické obce i představitelů veřejného života.

Na závěr se účastníci shodli na spokojenosti s průběhem konference i na tom, že v roce 1999 se sejdou na jejím již 5. ročníku. Dík patří představitelům všech institucí, kteří se na konferenci podíleli.

RECENZE

FICO ROBERT: TREST SMRTI.

KÓDEXPRESS, S.R.O., BRATISLAVA, 1998, 109 STR.

LADISLAV VOJÁČEK

„Tato kniha nie je proti trestu smrti, ani za trest smrti. Je to kniha o treste smrti.“ Těmito slovy uvádí svou práci o stále aktuálním a vděčném tématu Robert Fico, dnešní politik, poslanec a předseda vězeňské komise ústavněprávního výboru Národní rady SR a jedna z čelných osobností slovenské Strany demokratické levice, dříve působící jako vědecký pracovník Právnického institutu Ministerstva spravedlnosti SR, specializující se na problematiku systému trestů. Jeho poměrně stručný text asi zklame ty, kteří v něm budou hledat hororové historky (ti jistě raději sáhnou po nedávno vydané, daleko rozsáhlejší popularizační práci Martina Monestiera Historie trestu smrti, vydané nakladatelstvím Rybka Publishers v Praze 1998 a doplněné o kapitulu věnovanou české historii). Jistě však upoutá zájemce o trestní právo a o právní historii. Ti navíc nepřehlédnou také podobně zaměřenou a poněkud rozsáhlejší práci začínající německé autorky a přesvědčené odpůrkyně trestu smrti Corneliie C. Bestové (Trest smrti v česko-německém porovnání, vydalo nakladatelství Doplněk v Brně v roce 1996, 177 stran, překlad bohužel trpí řadou nepřesností), vzniklou jako disertace k získání doktorátu na naší Právnické fakultě a mimo jiné interpretující i starší Ficovy práce, vydané Právnickým institutem Ministerstva spravedlnosti SR v letech 1991 a 1992 a využitě také v recenzované publikaci.

První část práce Roberta Fica (Pohledy filozofické, morálne a iné, str. 11–20) tvoří rozsáhlejší úvod k dalším čtyřem kapitolám. Autor v ní stručně sumarizuje názory Jeana Jacquese Rousseaua, Immanuela Kanta, Johna Lockea, Charlese-

Louise Montesquieu, Françoise Voltaira, Caesare Beccarii, Denise Diderota, Karla Marxe a Tomáše G. Masaryka a také hlavní, morálními aspekty podmíněné argumenty současných zastánců a odpůrců trestu smrti. Konstatuje a příklady dokládá, že neobstojí často vyslovované tvrzení, podle něž je dnes trest smrti charakteristický jen pro nedemokratické režimy. Uvádí tu také nejznámější případy justičního omylu při uložení trestu smrti, přičemž zároveň upozorňuje, že při propracovaném systému opravných prostředků a dalších garancí pro odsouzeného je pravděpodobnost justičního omylu minimální.

V první kapitole se autor zaměřuje na mezinárodní aspekty zkoumaného problému. Najdeme v ní přehled států, které podle zprávy Amnesty International zrušily trest smrti pro všechny trestné činy (59 států) anebo alespoň pro trestné činy spáchané v době míru (15 států), s tím, že dalších 24 států sice s tímto trestem ve svém právním řádu počítá, ale dlouhodobě se v nich nevykonává (končné číslo 98 se poněkud liší od počtu 103 uváděného jako údaj ze stejného zdroje, tj. Amnesty International, a publikovaného nedávno v našem tisku, srov. např. Právo, 18. června 1998, č. 141, str. 8; difference je však zřejmě dána jen odlišným chápáním třetí dílčí položky). Autor čtenáře také upozorňuje na největší anomálie při ukládání trestu smrti – popravy mladistvých a duševně retardovaných osob, snahu likvidovat touto cestou politickou opozici nebo ukládání trestu smrti za trestné činy ekonomické povahy – a vypočítává nejčastěji používané způsoby výkonu tohoto trestu. Hlavní pozornost však věnuje postojům Rady Evropy a Organizace spojených národů k trestání smrtí. Ukazuje, že Rada Evropy je v tomto směru přísnější. V Šestém dodatkovém protokolu k evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (1950, autor ji označuje jako „Európský dohovor o lidských právech“), otevřeném k podpisu členských států v roce 1983, výslovně zakázala trest smrti v mírových podmínkách a v roce 1994 Parlamentní shromáždění Rady Evropy doporučilo připravit i jeho zrušení ve válečné době. V téže roce vydalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy rezoluci č. 1044 o zrušení trestu smrti, podle níž se připravenost státu ratifikovat Šestý dodatkový protokol bude považovat za podmínku přijetí do Rady Evropy. Bývalá ČSFR zrušila trest smrti ještě před svým vstupem do Rady Evropy a při vstupu ratifikovala také Šestý dodatkový protokol, byť to nebyla podmínka přijetí. OSN jako nejuniverzálnější organizace sdružující řadu států, které trest smrti používají, upravila tuto otázku zejména v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1966. Stanovila v něm, že trest smrti může být ukládán jen za nejzávažnější trestné činy, a zakotvila také garance, které mají zabránit jeho zneužití nebo nepřiměřenému použití (právo žádat o milost nebo zmírnění trestu, ochrana těhotných žen a mladistvých). V posledních letech však i OSN zřetelně preferuje zrušení trestu smrti,

jak o tom svědčí například Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, požadující zrušení trestu smrti nebo alespoň jeho nevykonávání.

Ve druhé, nejrozsáhlejší kapitole (str. 43–82) se Robert Fico zaměřuje na problematiku trestu smrti na Slovensku. Začíná ji stručným historickým exkursem, v němž zběžně charakterizuje vývoj do roku 1950, úpravu trestu smrti a praxi jeho ukládání podle trestního zákona z roku 1950 a podle dosud platných trestních předpisů z roku 1961. V přílohách na konci této kapitoly podává statistický přehled uložených a vykonaných trestů smrti od roku 1948 a reprodukuje závěry komise Federálního shromáždění ČSSR k problematice trestu smrti z roku 1969.

K historickým výkladům bych chtěl podotknout, že je autor zcela zřejmě formuloval už v souvislosti se svými předchozími pracemi, tedy ještě v „československé“ éře. Později si však neuvědomil, že zmíněné trestní zákoníky Josefa I. a Marie Terezie na Slovensku, resp. v uherské části habsburské monarchie, neplatily vůbec, trestní zákoník Josefa II. z roku 1787 se aplikoval jen do roku 1790 a rovněž trestní zákoník z roku 1952 tam přestal platit hned po pádu bachovského absolutismu (i když svéráznou formou částečně ovlivňoval i pozdější praxi až do přijetí uherských trestních předpisů z konce sedmdesátých let 19. století).

Součástí této kapitoly je také autorův průzkum ukládání výjimečného trestu smrti na Slovensku v letech 1970–1990, kdy bylo k tomuto trestu odsouzeno 31 osob a z toho 16 popraveno. Autor si uvědomuje, že takovýto vzorek je sám o sobě příliš úzký pro vyvozování významnějších závěrů. Přesto konstatuje, že

- a) se trest smrti používal prakticky jen v případech mimořádně závažných trestných činů vraždy spáchaných za přitěžujících okolností,
- b) byla zřetelná disparita mezi velkým počtem trestných činů sankcionovaných trestem smrti a využíváním této úpravy v soudní praxi,
- c) československá úprava odpovídala požadavkům rezoluce Hospodářské a sociální rady OSN z roku 1984 o zárukách, garantujících ochranu práv osob, které mohou být odsouzeny k trestu smrti (text uveden jako příloha) a konečně
- d) odsuzování k trestu smrti především za trestné činy spáchané v afektu a pachatelé s částečně psychicky narušenou osobností nepodporuje tvrzení o odstrašujícím účinku trestu smrti.

V závěru této kapitoly se autor zabývá zrušením trestu smrti v Československu. Hlavní pozornost věnuje nové úpravě výjimečných trestů, které jej nahrazují. Trest odnětí svobody na doživotí přitom považuje za neméně problematický jako trest smrti (bohužel však už ani nenaznačí, co ho k tomuto závěru vede). U trestu

odnětí svobody v trvání nad 15 a do 25 let zase konstatuje, že jeho současná slovenská úprava může být v konkrétním případě pro pachatele nevýhodnější než před rokem 1990. Možná trochu neorganicky je až na samotný konec této kapitoly zařazena část věnovaná okolnostem zrušení trestu smrti v bývalém Československu. Autor tu upozorňuje, že k němu došlo bez rozsáhlejší abolicionistické kampaně, bez hlubší analýzy a diskuse odborníků, s využitím často povrchních a nepřesných argumentů, bez širší podpory veřejnosti (ale ta je tradičně a prakticky všude na světě spíše nakloněna přísnější represí) a především zásluhou politické reprezentace soustředěné kolem prezidenta republiky.

Ve třetí kapitole Robert Fico shrnuje argumentaci pro a proti preventivnímu působení trestu smrti. Dospívá k závěru, že se ani jedné straně nepodařilo přesvědčivě doložit svá tvrzení a že pokud by se tak stalo, byl by to asi rozhodující argument pro nebo proti trestu smrti.

Poslední kapitola je věnována rozboru vztahu trestu smrti a veřejného mínění. Autor v ní upozorňuje, že právě odvolávání se na tlak veřejného mínění slouží jako hlavní argument proti zrušení trestu smrti například v Japonsku, na Středním východě a v severní Africe, ale i na poznatek, že po zrušení trestu smrti vesměs poměrně rychle opadnou vášně a veřejnost o tuto otázku ztratí zájem. Připomíná také nepříliš četné průzkumy, provedené u nás v letech 1947, 1965–1966 a 1969, které ukazují, že u nás byla veřejnost nakloněna ukládání trestu smrti především za brutální zločiny jako je vražda, pohlavní zneužívání dětí a pod. Z vlastního experimentu se studenty Gymnázia v Topočanech dovodil, že veřejnost v této otázce vesměs nemá dostatek kvalifikovaných informací a je poměrně snadno ovlivnitelná. Zřejmě i proto se zdrženlivě staví k tomu, aby postoj veřejnosti rozhodujícím způsobem určoval trestní politiku státu (str. 98).

Robert Fico nechce chápat trest smrti čistě jen jako etickou kategorii, jak je v současnosti často prezentován, a staví se za praktický přístup. Snaží se dostat svému předsevzetí, vyjádřenému ve větě citované na začátku této mé informace, a pečlivě zkoumá všechny podstatné stránky problému a poctivě uvádí nejvýznamnější argumenty pro a proti trestu smrti i námítky proti nim. Přesto je poznat – a zcela pochopitelně – které argumenty jsou mu bližší a jsou tedy i jeho argumenty.

Útlá knížka Roberta Fica sice nepřináší žádný nový a zásadní argument do letitých diskusí o trestu smrti, rozhodně však stojí za přečtení.

PRÁVNICKÁ FAKULTA

UNIVERZITY KARLOVY. 1348–1998.

JUBILEJNÍ SBORNÍK. PRÁVNICKÁ FAKULTA UK, 1998, 326 S.

JAN FILIP

V roce 1998 slaví Univerzita Karlova a s ní její historicky trvalá součást – Právnická fakulta UK – 650 let svého trvání. Této příležitosti vedení fakulty a představitelé jednotlivých základních oborů vyučovaných na fakultě využili k tomu, aby odborně i široké veřejnosti předložili výsledky své práce, zhodnotili současný stav a aby se s ní současně podělili o své představy o tom, jakým směrem se budou základní právní obory dále ubírat.

Výsledek jejich práce je nazván prostě a výstižně „*Jubilejní sborník*“. Nebylo proto třeba složitě hledat označení, které by postihlo široké spektrum prezentované problematiky právní vědy a studijních oborů. Většina příspěvku je totiž koncipována na jednotně jako zamýšlení nad vývojem příslušného právního oboru nebo učební disciplíny, nad jejich současným stavem a záměry jejich dalšího vývoje. Historický pohled pochopitelně nejde u všech příspěvků až k roku 1348. Důsledně tak činí jen příspěvek J.R. Tretery „*Církevní právo v českých zemích a jeho výuka na Právnické fakultě Univerzity Karlovy*“ (s. 249–261). Takový historický pohled by jednak odporoval dnešnímu pojetí výuky práva, kdy se o vývojové aspekty dělí jednotlivé obory se zbytnějším oborem historie v podobě řady kurzů dějin práva, jednak by řada oborů (např. ústavní nebo pracovní právo) k tomuto datu ani nedosáhla, neboť je spjata s jinými společenskými poměry, než panovaly v době založení Univerzity Karlovy.

V 90. letech se v literatuře hodně diskutuje o zvláštním druhu publikování v podobě tzv. Festschriftů. Bez ohledu na kritiku jejich počet stále roste a současně i jejich kvalita. Soustřeďují se v nich komplexní pohledy na problém, kterým se „*jubilant*“ celý život zabýval. Dávají autorům často z různých zemí možnost vyjádřit se k určitému problému, čímž vzniká cenný dokument pro komparaci mezi